

**Journal of Innovative
Research in Social Studies**

Sosyal Bilgilerde Yenilikçi
Araştırmalar Dergisi

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/jirss>

Cilt/Volume

8

Sayı/Issue

2

Yıl/Year

2025

Eğitimde Finansal Okuryazarlık Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

An Analysis of Graduate Theses on Financial Literacy in Education

Yazar Bilgisi / Author Information

Beyza Koçyiğit

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği, Kocaeli/Türkiye
Master's Student, Kocaeli University, Institute of Social Sciences, Primary School Teacher, Kocaeli/Türkiye

beyzakcygt4118@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4666-6069>

Birsen Berfu Akaydın

Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği, Kocaeli/Türkiye
Asist. Prof. Dr., Kocaeli University, Faculty of Education, Primary School Education, Kocaeli/Türkiye

berfu.akaydin@kocaeli.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9118-4815>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received : 18.05.2025

Kabul Tarihi / Accepted : 02.11.2025

Yayın Tarihi / Published : 31.12.2025

Atıf / Cite

Koçyiğit, B., ve Akaydın B. B. (2025). Eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi.
Journal of Innovative Research in Social Studies, 8(2), 56-76. <https://doi.org/10.47503/jirss.1701660>

Eğitimde Finansal Okuryazarlık Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

An Analysis of Graduate Theses on Financial Literacy in Education

Özet

Bu araştırmanın amacı, eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Araştırma kapsamında, Türkiye’de eğitim alanında finansal okuryazarlık konusuyla ilgili hazırlanmış lisansüstü tezler; türleri (yüksek lisans/ doktora), yayın yılları, kullanılan yöntem, çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri analiz teknikleri açısından detaylı bir şekilde incelenmiştir. Araştırma, nitel araştırma kullanılarak gerçekleştirilmiş olup veriler doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Araştırmada Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (YÖK Tez Merkezi) veri tabanında "finansal okuryazarlık" ve "eğitim" anahtar kelimeleri kullanılarak 29 lisansüstü tez analiz edilmiştir. Araştırma verileri betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Çalışma sonucunda, en çok yüksek lisans tezinin hazırlandığı, tezlerin yayınlandığı yıllarda belirgin bir yoğunlaşma olmadığı ve veri grubunun çoğunlukla ortaokul öğrencilerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Ayrıca incelenen lisansüstü tezlerde, veri toplama araçlarından en fazla başarı testinin tercih edildiği ve yöntem açısından nicel çalışmaların daha çok kullanıldığı görülmüştür. Bununla birlikte araştırma deseni olarak deneysel desen ve tarama desenlerinin daha sık tercih edildiği bulgusuna varılmıştır. Veri analiz yöntemleri açısından, nicel verilerin analizinde çoğunlukla fark testleri, nitel verilerin çözümlenmesinde ise betimsel analiz kullanılmıştır. Lisansüstü tezler konu olarak incelendiğinde bu araştırmalarda finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinin ve finansal okuryazarlığın öğretim programlarındaki yerinin ele alındığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Finansal okuryazarlık, Lisansüstü tez

Abstract

The aim of this study is to examine master's and doctoral theses on financial literacy in education. Within the scope of the study, master's and doctoral theses prepared in Turkey about financial literacy in education were examined in detail in terms of their types (master's/doctoral), publication years, methods used, study groups, data collection tools, and data analysis techniques. The research was conducted using qualitative research approach, and data were collected through document analysis. In the study, 29 graduate theses were analyzed using the keywords "financial literacy" and "education" in the Higher Education Council National Thesis Center (YÖK Thesis Center) database. The research data were analyzed using descriptive analysis methods. The study found that most of the theses were master's theses, that there was no significant concentration in the years the theses were published, and that the data group consisted mostly of middle school students. Furthermore, it was observed that achievement tests were the most preferred data collection tool in the examined postgraduate theses and that quantitative studies were more frequently used in terms of methodology. In addition, it was found that experimental and survey designs were more frequently preferred as research designs. In terms of data analysis methods, inferential statistical tests were mostly used in the analysis of quantitative data, while descriptive analysis was used in the analysis of qualitative data. When the master's theses were examined by subject, it was determined that these studies addressed the determination of financial literacy levels and the place of financial literacy in teaching programs.

Keywords: Education, Financial literacy, Graduate thesis

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Financial literacy is a concept that has gained a place in the international literature following the global economic crisis in recent years. According to a comprehensive definition by the OECD, financial literacy refers to individuals' knowledge of financial products and concepts, their ability to make informed choices between financial risks and alternatives, and thus increase their financial welfare (Er et al., 2014). Individuals with high financial literacy skills can manage their financial resources in the most efficient way and emerge from economic crises with the least impact. Financial literacy is of great importance for both individuals and the national economy. Such an important issue needs to be systematically taught to individuals through education. Financial literacy education covers an education program that aims to provide individuals with basic concepts, knowledge and skills in financial matters. Since financial literacy, which is a skill that affects social order and economic development, concerns all individuals and has become increasingly important in recent years, the importance of academic studies, especially graduate theses, on financial literacy skills is increasing. Accordingly, the main purpose of this study is to examine graduate theses published on financial literacy in education in Turkey. To this purpose, answers were searched for the following sub-questions:

The postgraduate theses written on financial literacy in education,

- a) How is the distribution according to genre?
- b) How is the distribution according to the year of publication?
- c) How is the distribution according to the universities where they were published?
- d) How is the distribution according to the disciplines in which they were conducted?
- e) How is the distribution according to data collection methods?
- f) How is the distribution according to research designs?
- g) How is the distribution according to the study groups?
- h) How is the distribution according to data collection tools?
- i) What is the distribution according to data analysis methods?
- j) What is the distribution of their objectives?

Method

In this study, qualitative research method was used to describe the postgraduate theses on financial literacy in education in Turkey between 2016 and 2024. This research was conducted using "document analysis", one of the methods of qualitative research. In the study, purposeful sampling method was used to determine the relevant postgraduate theses. Some criteria were taken as basis in the formation of the study group. These criteria are that the theses should have been completed between 2016 and 2024, should be accessible through the National Thesis Center of the Council of Higher Education and should include financial literacy in education. Theses on financial literacy prepared in fields such as business administration, finance, banking, economics and public administration were not included in the study. In the research, a search was conducted using the keywords "financial literacy" and "education". In line with the determined criteria, a total of 29 postgraduate theses on financial literacy in the field of education between 2016 and 2024 were reached and these theses were examined in detail within the scope of the research. In the process of collecting data in the research, the Higher Education Council Thesis Center database was used in accordance with the determined criteria. The keywords "financial literacy" and

“education” were used in the screening process. The data were analyzed by content analysis method in line with the purpose and sub-purposes of the study.

Findings

In this section, the findings obtained in line with the sub-problems of the study are presented. When the distribution of postgraduate theses on financial literacy in education was examined according to types, it was seen that 21 of them were master's theses and 8 of them were doctoral theses. When the distribution of theses according to the years of publication was examined, it was determined that the most intensive ($f=5$) were in 2019, 2020, 2023 and 2024. When the distribution of graduate theses according to the universities where they were published is examined, it is seen that the most studies ($f=2$) were conducted by Ondokuz Mayıs University, Sakarya University, Kastamonu University, Karadeniz Technical University, Gazi University, Hacettepe University and Afyon Kocatepe University. When the distribution of the theses according to the disciplines in which they were conducted was examined, it was determined that the studies were carried out mostly within the Department of Turkish and Social Sciences Education and the least within the Department of Preschool Education and Child Development Program. When analyzed according to the type of method, it is seen that quantitative research methods were used in 15 of the postgraduate theses, while qualitative and mixed research methods were used in 7 of them. When the distribution of the theses according to their designs is examined, it is seen that the most commonly used research designs are experimental, general survey and relational survey designs ($f=5$). The least preferred designs were explanatory sequential design, phenomenological design and cross-sectional survey design, which were used once ($f=1$). When the distribution according to the study groups was examined, it was determined that most of the studies were carried out with secondary school students and the least with business people. In terms of data collection tools, it was determined that the most frequently used data collection tool was the achievement test ($f=14$) and the least used data collection tool was report card grades. When the distribution according to data analysis methods is examined, ANOVA ($f=14$) and t-test ($f=12$) were used the most. When the objectives of the studies are examined, it is seen that most of the studies were conducted to determine the level of financial literacy ($f=5$) and to examine the program/textbook ($f=5$). The least common topics ($f=1$) included determining the effect of economics education on financial literacy, financial literacy and its teaching, comparing financial literacy levels, the effect of social studies on financial literacy competence, the relationship between financial literacy levels and the level of conscious use of the canteen, the relationship between financial literacy levels and mathematics achievement, the relationship between financial literacy levels and digital literacy levels.

Conclusion and Discussion

In this study, it was aimed to examine graduate theses on financial literacy in education conducted between 2016 and 2024. The results revealed that most of the theses in the field of financial literacy in education were carried out at the master's level. The lack of doctoral programs in some universities may have contributed to many of these theses being written at the master's level. It was also found that the distribution of theses by year was not balanced. The increase in the number of theses on financial literacy since 2019 is thought to be related to the growing emphasis on literacy skills in the 2018 revised Social Studies Curriculum. A total of 22 universities have contributed to graduate-level studies in this field. When examined by academic departments, the highest number of theses was found to be conducted in the Departments of Turkish Education and

Social Sciences Education. This may be associated with the inclusion of financial literacy among the core skills emphasized in the Social Studies Curriculum. In terms of research methods, it was found that mixed and qualitative methods were used in equal numbers, but quantitative methods were preferred the most. The dominance of quantitative methods may be due to the relative ease of applying quantitative measurements and analyzing data. The most commonly used research designs were determined to be survey models, experimental designs, and correlational survey models. This finding is supported by Sağlamgöncü (2023), who also found that quantitative research methods and survey models were predominantly used in theses on literacy. The data also revealed that most studies were conducted with middle school students. This may be linked to the strong association between financial literacy and courses such as Social Studies and Mathematics, which are heavily taught in grades 5, 6, and 7.

It was determined that achievement tests were the most commonly used data collection tools in graduate theses, while report card grades were used the least. Achievement tests are considered more reliable in education as they directly measure learning levels, whereas report card grades are more subjective and thus less preferred in academic research. When analyzing data analysis methods, ANOVA and t-tests were found to be commonly used. This finding aligns with studies by Sarıgül (2020) and Demirez (2023), both of whom emphasized the frequent use of difference tests in similar types of research. Between 2016 and 2024, most graduate theses in the field of financial literacy in education focused on determining literacy levels and examining programs/textbooks. This indicates that research in this area generally remains at the level of knowledge acquisition. However, to help students acquire literacy skills, there is a need for practice-based studies grounded in teaching-learning processes. In this context, action research aimed at developing effective literacy practices is a significant necessity.

GİRİŞ

Matbaanın yaygınlaşması ve sanayi devrimiyle birlikte okuryazarlık kavramı önem kazanmıştır. Okuryazarlık kavramının ortaya çıkışının amacı yazılı harf sembollerini anlamlandırabilme ve okuma-yazma becerilerini kazanmayı sağlama olarak ifade edilmektedir (Uzun ve Çelik, 2020). Günümüzde kişilerin gündelik hayatta karşılaşılabileceği durumları anlayabilme, bunları yorumlayabilme kapasitesinin de okuryazarlığın içine girdiği söylenebilir (Taş, 2019). Okuryazarlık, bireyin okuma ve yazma becerilerini kazanması, bu becerilerle anlam oluşturabilmesi ve teknolojiyi bilinçli ve etkili bir biçimde kullanabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Ertem, 2014). Bilgi ve becerilerin kapsamı arttıkça farklı alanlara özgü okuryazarlık kavramları ortaya çıkmıştır. Bilgi okuryazarlığı, bilimsel okuryazarlık, medya okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, görsel okuryazarlık, finansal okuryazarlık bunlardan bazılarıdır (Solmaz, 2023).

Günümüz okuryazarlık türlerinden biri olan finansal okuryazarlık, son yıllarda yaşanan küresel ekonomik krizlerin ardından uluslararası akademik çalışmalarda kendine yer bulmuş bir kavramdır. Finansal okuryazarlık, yaşanan ekonomik gelişmeler neticesinde finansal güvenlikleri riske giren bireyler için büyük önem taşımaktadır. Bireylerin karşılaştıkları sosyo-ekonomik zorluklar nedeniyle, devletler finansal okuryazarlığı önemli bir konu olarak ele almaya başlamışlardır ve vatandaşlarının finansal okuryazarlık düzeylerini yükseltmeye çalışmaktadırlar (Er ve diğ., 2014). Ülkelerin finansal okuryazarlık durumlarını belirlemek ve bu doğrultuda politikalar üretmek için Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yapılan araştırmada birçok gelişmiş ülkenin de (Japonya, Avustralya vb.) finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür (Demirez, 2023; Fisch vd., 2019; Morgan ve Trinh, 2019; Van Rooij vd., 2011).

Finansal okuryazarlık kavramı, akademik literatürde farklı tanımlar çerçevesinde ele alınmaktadır. OECD tarafından yapılan kapsamlı tanıma göre finansal okuryazarlık; bireylerin finansal ürünler ve kavramlar hakkında bilgi sahibi olmalarını, finansal riskleri değerlendirip seçenekler arasında bilinçli karar verebilmelerini ve bu sayede finansal refahlarını artırmalarını ifade etmektedir (Er ve diğerleri, 2014). Bu bağlamda finansal okuryazarlık; finansal ürünlere ve kavramlara ilişkin bilgi birikiminin yanı sıra, etkili finansal kararlar alabilmek için gerekli olan matematiksel becerileri, sayısal okuryazarlığı ve finansal planlama yetkinliklerini de kapsamaktadır (Hastings, Madrian ve Skimmyhorn, 2012). Hastings vd. (2013) finansal okuryazarlığı bireylerin yaşamları boyunca finansal güvenliklerini sağlama, finansal kaynaklarını doğru bir biçimde yönetebilme bilgi ve becerilerinin birleşimi şeklinde belirtmişlerdir. Genel bir çerçevede değerlendirildiğinde finansal okuryazarlık; bireylerin mali konularda bilgi sahibi olmalarını, finansal terimleri anlamalarını, bütçe oluşturma becerilerini geliştirmelerini ve etkili finansal kararlar almalarını mümkün kılan bir yetkinlik alanı olarak belirtilmektedir (Dolaşık ve Erdemir, 2024). Finansal okuryazar bireylerin özellikleri aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir (www.fo-der.org):

- Gelirinin belirli bir kısmını birikim amacıyla ayırabilmelidir.
- Harcamalarını sistemli bir şekilde kontrol ederek ödemelerini planlı biçimde gerçekleştirebilmelidir.
- Tüketim alışkanlıklarını, gelir düzeyinin üzerine çıkmayacak şekilde dengeleyebilmelidir.
- Finansal planlarını uzun vadeli yapmalı ve plana uygun hareket edebilmelidir.
- Senelik bütçe planı yapabilmelidir.

- Hane harcamalarını kontrol altında tutabilmelidir.
- Hane bütçesi planlanırken ailedeki tüm bireylerin sürece dâhil edilmesi sağlanmalıdır.
- Ekonomik koşullar ne olursa olsun, tasarruf alışkanlığı sürdürülebilir olmalıdır.

Finansal okuryazarlık hem bireyler hem de ülke ekonomisi açısından büyük bir öneme sahiptir. Finansal okuryazarlık konusunda bilgi sahibi olan bireyler hem kısa hem de uzun vadeli ihtiyaçları doğrultusunda daha bilinçli seçimler yapmakta ve kendilerini finansal açıdan tehlikeye sokabilecek risklerden kaçınmaktadırlar (Er ve diğ., 2014; European Commission, 2007). Finansal okuryazarlığı yüksek olan bireyler, maddi kaynaklarını en verimli şekilde yönetebilmekte ve ekonomik krizlerden minimum düzeyde olumsuz etkiyle çıkabilmektedirler. Bu derece önemli olan finansal okuryazarlığın kendiliğinden gelişmediği; sistemli bir eğitim ve öğretim sürecini gerektirdiği ifade edilmektedir (Demirez, 2023; Jayaraman ve Jambunathan, 2018; Keller ve diğ., 2015). Holzman'a (2010) göre finansal okuryazarlık eğitimi, bireylere finansal konularda temel kavramları, bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlayan bir eğitim programını kapsamaktadır. Literatürde finansal okuryazarlık eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği ve bu eğitime hangi yaşta başlanmasının uygun olacağı konusunda farklı görüşler yer almaktadır. Genel olarak finansal okuryazarlık eğitiminin örgün eğitim sistemine entegre edilmesinin ve eğitime küçük yaşlarda başlanmasının önemi vurgulanmaktadır (Çelikten, 2020). Ping (2014) bu durumu destekleyecek şekilde finansal okuryazarlıkla ilgili bilgi ve becerilerin geliştirilmesinin çocukluk döneminde gerçekleştirilmesi gereğini ifade ederek bu durumun çocukların hayata hazırlanmasına katkı sağlayacağını, çocukların ilerleyen yaşamlarında özgüvenlerini artıracığını ve sorumluluk almalarına yardımcı olacağını belirtmiştir.

Finansal okuryazarlık alanında başarıya ulaşmak için tek bir yöntem bulunmamakla birlikte, en büyük ilerlemeyi kaydeden ülkelerin, 2012 yılında Uluslararası Finansal Eğitim Ağı (INFE) ve OECD aracılığıyla önerilen bazı temel prensipleri uyguladıkları gözlemlenmektedir. Bu ilkeler şu şekilde sıralanmaktadır (Kul, Özoglu ve Sarıca, 2023):

- Okullarda finansal eğitimin, ulusal düzeyde planlanmış koordineli bir stratejiye dahil edilmesi gerekmektedir.
- Öğretim programının tüm temel bileşenlerini kapsayan bir öğrenme yapısı oluşturulmalıdır.
- Ülke genelinde finansal okuryazarlık eğitimine özel bir bütçe tahsis edilmelidir.
- Finansal eğitime mümkün olan en erken dönemde, ideal olarak örgün eğitimin başlangıcında başlanmalı ve eğitim hayatı boyunca sürdürülmelidir.
- Finansal okuryazarlık eğitimi, müfredatın temel bir unsuru haline getirilmelidir. Bu konu ayrı bir ders olarak ele alınabileceği gibi mevcut derslerin içine entegre edilerek de verimli bir şekilde öğretilir.
- Öğretmenler, finansal okuryazarlığın önemi ve bu konuda kullanılabilecek öğretim yöntemleri hakkında bilgilendirilmelidir.
- Okullara ve öğretmenlere, ilgili eğitim düzeyine uygun, erişilebilir ve etkili eğitim materyalleri ile pedagojik kaynaklar sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin gelişimi düzenli olarak değerlendirilmeli, başarıları tanınmalı ve teşvik edilmelidir.

Türkiye'de, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından hazırlanan planlama doğrultusunda, 2018 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın temel beceriler bölümüne "finansal okuryazarlık" becerisi dahil edilmiştir (MEB, 2018). Bu beceri, Sosyal Bilgiler dersinin "Üretim, Dağıtım ve Tüketim"

öğrenme alanı kapsamında ele alınmıştır. Ayrıca, ilköğretim düzeyindeki Matematik ve Hayat Bilgisi derslerinin öğretim programlarında da finansal okuryazarlıkla ilişkili çeşitli kazanımlara yer verilmektedir (Ünlüer, 2021). 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde finansal okuryazarlığa yer verilmiş ve öğretim sürecinde etkinliklere entegre edilerek uygulanmasına vurgu yapılmıştır (MEB, 2024). Bu nedenle, programa dâhil edilen finansal okuryazarlığın kazandırılmasında, hazırlanan materyallerin ve programı uygulayacak öğretmenlerin önemli bir yeri bulunmaktadır. Öğretmenlerin, öğretim programlarına hâkim olmaları, güncel gelişmeleri ve yenilikleri takip ederek derslerini buna uygun şekilde düzenlemeleri önemlidir (Aşıcı, 2009; Ay ve Yavuz, 2016; Er, 2019). Bu doğrultuda, öğretmen adaylarının lisans eğitimi sürecinde, özellikle birinci sınıfta, ekonomi disiplini çerçevesinde verilecek derslerle ekonomi ve finansal okuryazarlık bilgilerini geliştirmeleri gerektiği vurgulanmaktadır (Adalar ve Ata, 2021). Finansal okuryazarlığın etkili bir biçimde hayata geçirilebilmesi için, alan yazında tavsiye edilen teknik ve yöntemlerin yanı sıra, veli ile öğrenci iş birliğine dayalı etkinliklere, sınıf dışı uygulamalara ve öğrencilerin ilgisini çekebilecek materyal ve çalışma kâğıtlarının kullanımına önem verilmelidir (Çelikten, 2020). Öğretmenler kullanacakları materyalleri, seçtikleri öğretim tekniklerine uygun biçimde belirlemeli ve derslerini daha etkileşimli, ilgi çekici ve kalıcı hâle getirmelidir. Ayrıca, finansal okuryazarlık günlük yaşamla kolaylıkla ilişkilendirilebilen bir konu olduğundan, ders materyallerinin ve öğretim tekniklerinin gerçek yaşamla bağlantı kurularak sunulması, eğitimin etkililiğini artıracaktır (Ping, 2014). Finansal okuryazarlık okul içinde ve dışında gerçekleştirilen etkinliklere uygun bir beceri alanı olduğundan, dersler farklı ortamlarda da düzenlenebilir. Toplumsal düzeni ve ekonomik gelişmişliği etkileyen bir beceri olarak karşımıza çıkan finansal okuryazarlık tüm bireyleri ilgilendirdiği ve son yıllarda önemi giderek arttığı için akademik çalışmalarda özellikle de lisansüstü tezlerde önemi artmaktadır. Finansal okuryazarlık üzerine yapılan bazı araştırmalar incelendiğinde; finansal okuryazarlığa (Bağcı ve Arabacı, 2019), finansal okuryazarlık ile girişimcilik arasındaki ilişkiye (Kuşçu ve Yılmaz, 2022), ilkökulda finansal okuryazarlığın yer aldığı derslere (Güvenç, 2017), dijital okuryazarlık ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiye (Çetin ve Kızılaslan, 2024) ve finansal okuryazarlık programının finansal okuryazarlığa etkisine (Gök vd., 2024) yönelik araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Eğitim alanında finansal okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin araştırmacılara rehberlik ettiği söylenebilir. Bunun yanında lisansüstü tezlerin analiz edilmesi, hem ilgili konunun kapsamı ve yaygınlığı ile ilgili bilgi sağlamakta hem de incelenen alanla ilgili bütüncül bir tablo sunmaktadır (Göktaş ve Erdem, 2006).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de eğitimde finansal okuryazarlık konusuyla ilgili yayınlanan lisansüstü tezleri incelemektir. Bununla birlikte, eğitimde finansal okuryazarlık alanında hazırlanan yüksek lisans ve doktora düzeyindeki tezlerin incelenmesi, araştırmaların derinliğinin ve niteliklerinin ortaya konması hedeflenmektedir. Bu amaç doğrultusunda, eğitimde finansal okuryazarlıkla ilgili lisansüstü tezler incelenerek aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır. Eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yazılan lisansüstü tezlerin;

- Türlerine göre dağılımları nasıldır?
- Yayınlanma yıllarına göre dağılımları nasıldır?
- Yayınlandıkları üniversitelere göre dağılımları nasıldır?
- Yayınlandıkları bilim dallarına göre dağılımları nasıldır?

- Veri toplama yöntemlerine göre dağılımları nasıldır?
- Araştırma desenlerine göre dağılımları nasıldır?
- Veri gruplarına göre dağılımları nasıldır?
- Veri toplama araçlarına göre dağılımları nasıldır?
- Veri analiz yöntemlerine göre dağılımları nasıldır?
- Amaçlarına ilişkin dağılımları nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Türkiye’de eğitimde finansal okuryazarlık alanında hazırlanmış lisansüstü tezleri betimlemeyi amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Nitel araştırma; algıların, olayların, bireylerin doğal bağlamlarındaki deneyimlerini derinlemesine incelemek için kullanılan bir araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Nicel araştırmalara göre daha açıklayıcı ve yorumlayıcıdır. Gerçekleştirilen bu araştırma, nitel araştırma kapsamında doküman incelemesi yöntemiyle yürütülmüştür. Doküman incelemesi ise bir çalışmada belli bir amaca ulaşmak için araştırmacının hem basılı hem de elektronik kaynakları gözden geçirdiği, analiz ettiği ve değerlendirdiği bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek 2016).

Veri Kaynağı

Araştırmada, konuyla ilgili lisansüstü tezlerin tespitinde amaçlı örnekleme yöntemi esas alınmıştır. Amaçlı örnekleme tekniği, belirli ölçütlere uygun durumların seçilerek incelenmesine olanak tanıyan bir yöntemdir. Veri kaynağının oluşturulmasında ise bazı ölçütler esas alınmıştır. Bu ölçütler; tezlerin Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi üzerinden erişilebilir durumda bulunması ve içeriğinde eğitimde finansal okuryazarlık konularına yer verilmiş olmasıdır. İşletme, maliye, bankacılık, ekonomi ve kamu yönetimi gibi alanlarda hazırlanmış finansal okuryazarlık konulu tezler araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırmada, "finansal okuryazarlık" ve "eğitim" anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Belirlenen ölçütler doğrultusunda ilk olarak eğitim alanında 2016 yılında lisansüstü tez yayınlandığı belirlenmiştir. Bu nedenle 2016-2024 yılları arasında eğitim alanında finansal okuryazarlık üzerine hazırlanmış toplamda 29 adet lisansüstü teze erişilmiş ve araştırma çerçevesinde bu tezler detaylı olarak analiz edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, amaca yönelik gerekli verilerin toplanabilmesi için doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda, literatürde bulunan veri toplama araçları incelenerek araştırmacılar tarafından "Lisansüstü Tez İnceleme Formu" geliştirilmiştir. Formun kapsamını belirlemek ve kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan alınan geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemelerin yapılmasıyla form nihai hâlini almıştır. Hazırlanan bu inceleme formu; "Tez Numarası", "Yayınlanma Yılı", "Bilim Dalı", "Türü", "Üniversite Adı", "Yöntem", "Desen", "Araştırmanın Konusu", "Araştırmanın Amacı", "Araştırmanın Alt Amaçları", "Çalışma Grubu", "Kullanılan Veri Toplama Araçları", "Veri Analiz Türü", "Genel Araştırma Konusu", "Tezin Adı" ve "Kullanılan Yöntem-Teknik" olmak üzere toplam

16 kategori başlığından oluşmaktadır. Lisansüstü tezlerden elde edilen veriler, bu formdaki ilgili kategoriler altında sistematik bir biçimde kodlanarak analiz edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanması sürecinde, belirlenen ölçütlere uygun olarak Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi (YÖK Tez) veri tabanı kullanılmıştır. Gelişmiş tarama bölümünde, aranacak alan "tümü" olarak işaretlenmiş, 2016-2024 yılları arasındaki tezler seçilmiş, yalnızca erişime açık ve onaylanmış tezler dâhil edilmiştir. İlk taramada finansal okuryazarlıkla ilgili toplam 197 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Tarama sürecinde "finansal okuryazarlık" ve "eğitim" anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan filtreleme sonucunda, eğitim alanında gerçekleştirilen 29 lisansüstü tez çalışması belirlenmiştir. Eğitim alanı dışındaki lisansüstü tezler araştırma kapsamına alınmamıştır. Tezlerin tarama işlemi 1-15 Aralık 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada, 2016-2024 yılları arasında eğitimde finansal okuryazarlık alanında hazırlanmış lisansüstü tezlerden sağlanan veriler, araştırmanın temel ve alt hedefleri doğrultusunda betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Toplanan veriler, araştırmacılar tarafından tarih sıralamasına göre T1, T2, T3, T4... şeklinde kodlanarak sınıflandırılmıştır. Hazırlanan veri formuna lisansüstü tezlerden elde edilen bilgiler sistematik biçimde işlenmiştir. Veri analizlerinin güvenilirliğini artırmak amacıyla, 29 tez çalışmasının tamamı iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak incelenmiş ve kodlamalar karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda kodlamalar arasında %94 uyum olduğu belirlenmiş ve bu oranın Miles ve Huberman (1994) tarafından yüksek düzeyde uyumu ifade ettiği belirtilmiştir. Elde edilen bulgular grafikler ile görselleştirilmiş ve yüzde ile frekans tabloları şeklinde raporlanmıştır.

Etik Konular

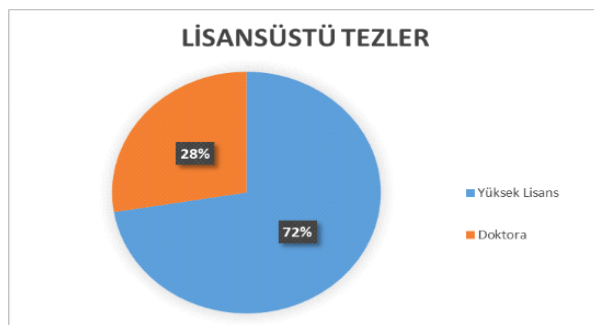
Bu araştırmanın verileri dokümanlar aracılığıyla toplandığından dolayı Etik Kurul İzni alınmamış olup araştırmanın tüm süreçlerinde bilimsel araştırma ve yayın etik ilkelerine sadık kalınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemler doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. "Eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yazılmış lisansüstü tezlerin türlere göre dağılımı nasıldır?" alt problemi kapsamında ulaşılan bulgular Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1

Lisansüstü Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

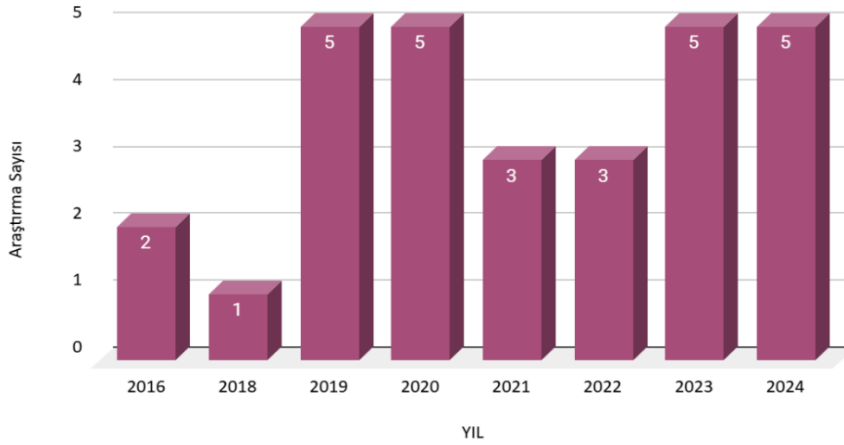

Şekil 1’de eğitimde finansal okuryazarlık alanında yayınlanan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde 29 lisansüstü tezin 21’inin yüksek lisans (%72), 8’inin ise doktora tezlerinden (%28) oluştuğu görülmektedir.

Araştırmanın “Eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yazılmış lisansüstü tezlerin yayınlanma yıllarına göre dağılımı nasıldır?” alt problemi kapsamında ulaşılan bulgular Şekil 2’de yer almaktadır.

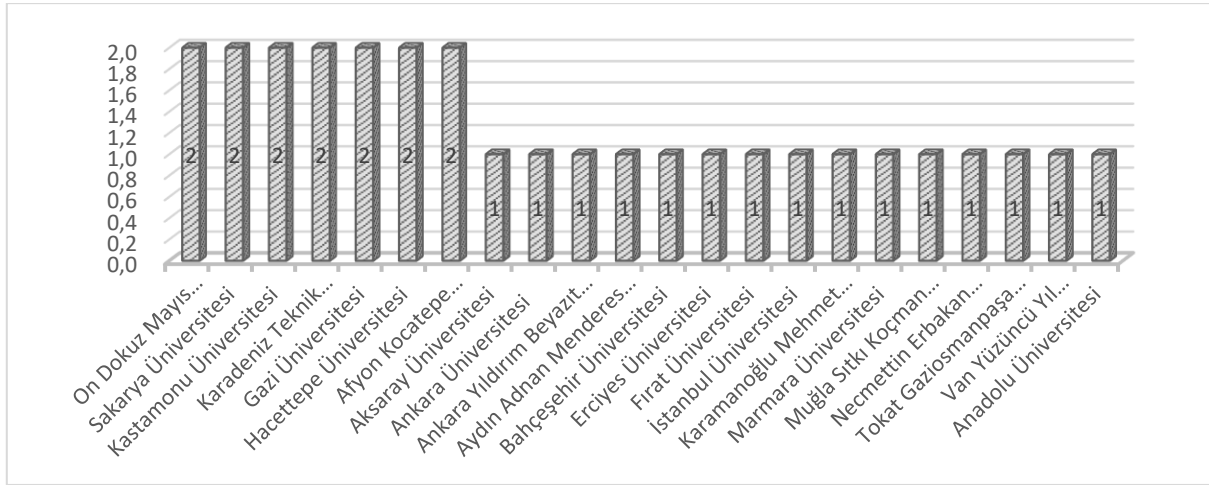
Şekil 2

Yıllara Göre Araştırma Sayıları

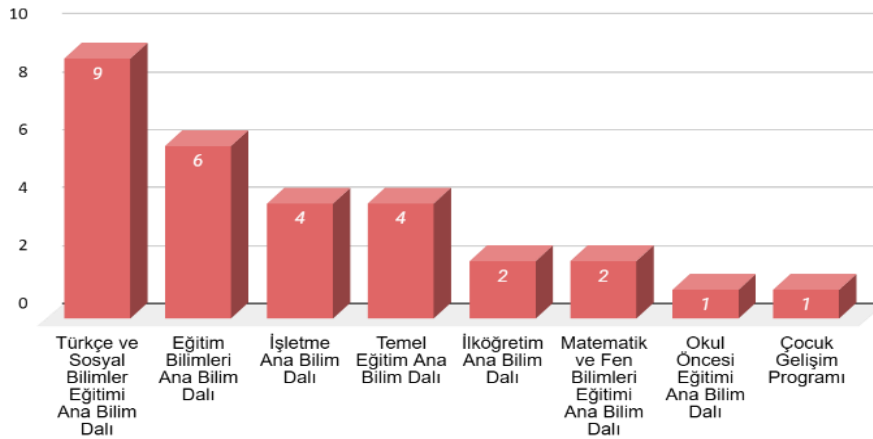
Şekil 2 incelendiğinde eğitimde finansal okuryazarlık konulu lisansüstü tez çalışmalarının en yoğun olarak 2019 (f=5), 2020 (f=5), 2023 (f=5) ve 2024 (f=5) yıllarında yapıldığı belirlenmiştir. Buna karşın en az sayıda çalışmanın 2018 (f=1) yılında gerçekleştirildiği saptanmıştır. Finansal okuryazarlığın eğitimde kullanımına yönelik 2017 yılında lisansüstü tezin tamamlanmadığı görülmektedir. Ayrıca elde edilen bir başka bulgu eğitimde finansal okuryazarlık ile ilgili lisansüstü tezlerin son yıllarda daha fazla gerçekleştirildiğidir.

Araştırmanın “Eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yazılmış lisansüstü tezlerin yayınlandıkları üniversitelere göre dağılımı nasıldır?” alt problemi kapsamında ulaşılan bulgular Şekil 3’te sunulmuştur.

Şekil 3*Lisansüstü Tezlerin Yayınlandıkları Üniversitelere Göre Dağılımı*

Şekil 3 incelendiğinde, eğitim alanında finansal okuryazarlık üzerine gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımında en çok çalışmanın Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Afyon Kocatepe Üniversitesi (f=2) tarafından yapıldığı görülmektedir.

Araştırmanın “Eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yazılmış lisansüstü tezlerin yayınlandığı bilim dallarına göre dağılımı nasıldır?” alt problemi kapsamında ulaşılan bulgular Şekil 4’te yer almaktadır.

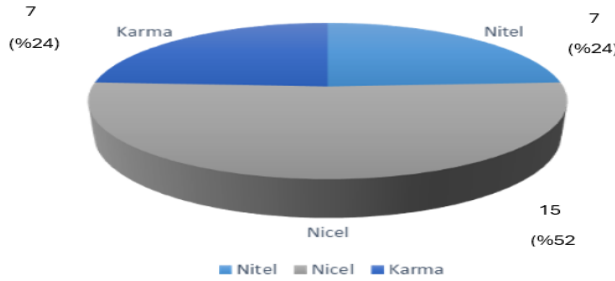
Şekil 4*Bilim Dallarına Göre Dağılımı*

Şekil 4’e bakıldığında, 2016-2024 yılları arasında yapılan araştırmaların 9’unun Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, 6’sının Eğitim Bilimleri, 4’ünün İşletme, 4’ünün Temel Eğitim, 2’sinin İlköğretim, 2’sinin Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi, 1’inin ise Okul Öncesi Eğitimi ve 1’inin Çocuk Gelişimi Programı kapsamında gerçekleştirildiği görülmektedir. Çalışmaların en fazla Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı bünyesinde, en az ise Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı ile Çocuk Gelişimi Programı kapsamında yürütüldüğü belirlenmiştir.

Araştırmanın “Eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yazılmış lisansüstü tezlerin yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?” alt problemi kapsamında ulaşılan bulgular Şekil 5’te yer almaktadır.

Şekil 5

2016-2024 Yılları Arasında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Yöntemine Göre Dağılımı

Şekil 5 incelendiğinde, 2016-2024 yılları arasında eğitimde finansal okuryazarlık alanında gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin 15’inde nicel, 7’sinde nitel ve 7’sinde karma araştırma yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu kapsamda, lisansüstü tezlerde en yaygın kullanılan yaklaşımın nicel araştırma yöntemi olduğu, nitel ve karma yöntemin ise eşit sayıda kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu yıllar arasında tamamlanan doktora tezlerinin 5’inde karma yöntem, 2’sinde nitel yöntem ve 1’inde nicel yöntem tercih edilmiştir. Yüksek lisans tezleri incelendiğinde ise, 14 çalışmada nicel, 5 çalışmada nitel ve 2 çalışmada karma yöntemin kullanıldığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda doktora tezlerinde ağırlıklı olarak karma yöntem, yüksek lisans tezlerinde ise nicel yöntem baş vurulduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın “Eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yazılmış lisansüstü tezlerin desenlerine göre dağılımı nasıldır?” alt problemi kapsamında ulaşılan bulgular Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Lisansüstü Tezlerin Desenlerine Göre Dağılımı

Araştırma Desenleri	f	Katılımcılar
Deneysel desen	5	T5, T9, T13, T16, T17
Tarama	5	T6, T10, T14, T25, T26
İlişkisel tarama	5	T8, T15, T27, T28, T29
Durum çalışması	3	T1, T11, T13
Yakınsayan paralel desen	2	T11, T18
Açıklayıcı ardışık	1	T16
Fenomenoloji deseni	1	T21
Kesitsel tarama	1	T23

Tablo 1 incelendiğinde, en fazla kullanılan araştırma desenlerinin deneysel desen, genel tarama ve ilişkisel tarama desenleri olduğu (f=5) görülmektedir. En az tercih edilen desenler arasında ise açıklayıcı ardışık desen, fenomenoloji deseni ve kesitsel tarama desenleri yer almakta olup, her birinin yalnızca birer kez (f=1) kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca incelenen lisansüstü tezlerin altı tanesinde araştırma desenine ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmediği tespit edilmiştir.

Araştırmanın “Eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yazılmış lisansüstü tezlerin veri gruplarına göre dağılımı nasıldır?” alt problemi kapsamında ulaşılan bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2*2016-2024 Yılları Arasında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Veri Grubuna Göre Dağılımı*

Veri Grubu	f	Dağılımı
Ortaokul öğrencileri	9	T1, T10, T11, T12, T14, T16, T17, T19, T26
Lise öğrencileri	6	T2, T4, T8, T9, T15, T29
Öğretim programları	4	T3, T20, T22, T24
İlkokul öğrencileri	4	T13, T18, T27, T28
Lisans öğrencileri	3	T5, T6, T7
Öğretmenler	3	T21, T23, T25
Ders kitapları	2	T20, T22
İş insanları	1	T21

Tablo 2’de 2016-2024 yılları arasında gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin veri grupları incelendiğinde, 9 çalışmada ortaokul öğrencilerinin, 6 çalışmada lise öğrencilerinin ve 4 çalışmada ilkokul öğrencilerinin yer aldığı görülmektedir. Bunun yanında incelenen 4 çalışmada öğretim programlarının veri kaynağı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, lisans öğrencileri ve öğretmenler 3 çalışmada, ders kitapları ise 2 çalışmada veri kaynağını oluşturmuş; yalnızca 1 çalışmada iş insanları araştırmaya dâhil edilmiştir. Veri grupları detaylı olarak incelendiğinde, ders kitapları kategorisinde en fazla sosyal bilgiler ders kitapları ile araştırmaların yürütüldüğü belirlenmiştir. Genel olarak en fazla ortaokul öğrencileriyle çalışmaların gerçekleştirildiği, en az düzeyde ise iş insanları ile çalışıldığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın “Eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yazılmış lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?” alt problemi kapsamında ulaşılan bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3*2016-2024 Yılları Arasında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı*

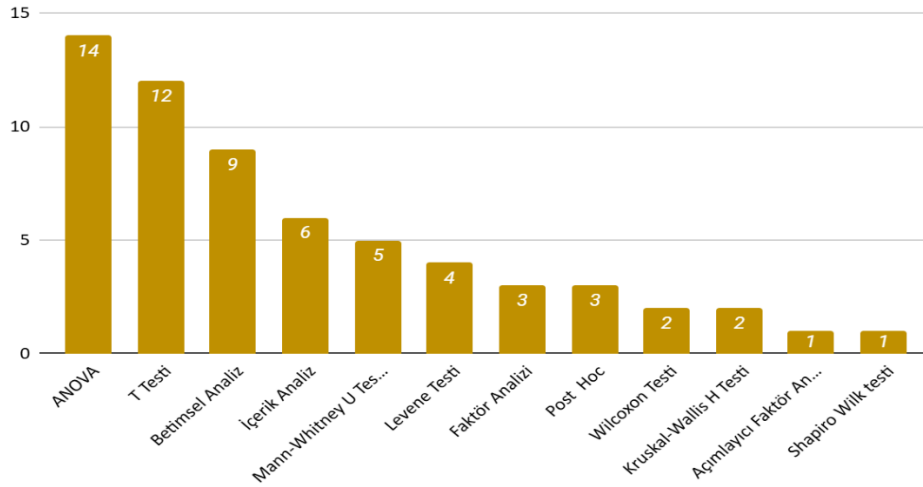
Veri Toplama Araçları	f
Başarı testi	14
Ölçek	10
Yapılandırılmış görüşme formu	8
Veli görüşme formu	5
Öğrenci görüşme formu	5
Anket	5
Sözel ve görsel ifade formu	4
Karne notları	1

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları arasında en sık tercih edilen aracın başarı testi olduğu (f=14), bunu ölçek (f=10) ve yapılandırılmış görüşme formu (f=8) araçlarının izlediği görülmektedir. Buna karşılık, en düşük oranda kullanılan veri toplama aracının karne notları (f=1) olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın “Eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yazılmış lisansüstü tezlerin veri analiz yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?” alt problemi kapsamında ulaşılan bulgular Şekil 6’da verilmiştir.

Şekil 6

Araştırmalarda Kullanılan Veri Analiz Yöntemleri

Araştırmada yer alan 29 lisansüstü tezde toplam 62 veri analiz türü kullanılmıştır. Bunun nedeni bazı tezlerde birden fazla veri analiz türünün yer almasıdır. Çalışma grubundaki nicel veri türüne sahip çalışmalarda en çok ANOVA ($f=14$), t- testi ($f=12$) kullanılmıştır. Nitel veri analiz türüne sahip çalışmalarda ise en fazla betimsel analiz ($f=9$) ve içerik analizi ($f=6$) yöntemlerinin tercih edildiği görülmüştür.

Araştırmanın “Eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yazılmış lisansüstü Araştırmaların amaçlarına ilişkin durum nasıldır?” alt problemi kapsamında ulaşılan bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

2016-2024 Yılları Arasında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Araştırmaların Amaçlarına Göre Dağılımı

Kodlar	f	Dahil edilen araştırmalar
Finansal okuryazarlık düzeyini belirlemek.	5	T2, T6, T10, T11, T26
Program/ ders kitabının incelenmesi.	5	T3, T20, T21, T22, T24
Matematiksel modelleme-finance okuryazarlık ilişkisi	2	T1, T17
Finansal okuryazarlığın başarıya etkisi.	2	T8, T16
Program geliştirme.	2	T9, T13
Tutum ve davranışa etkisi.	2	T12, T25
Finansal okuryazarlığın değişkenlere göre incelenmesi.	2	T14, T15
Yöntem kullanımı.	2	T16, T18
Finansal okuryazarlık düzeyleri- dijital okuryazarlık düzeyleri ilişkisi	1	T23, T29
Ekonomi eğitiminin finansal okuryazarlığa etkisini belirlemek.	1	T4
Finansal okuryazarlık ve öğretimi.	1	T5
Finansal okuryazarlık düzeylerini karşılaştırmak.	1	T7
Sosyal bilgilerin finansal okuryazarlık yeterliliğine etkisi	1	T19
Finansal okuryazarlık düzeyleri- kantini bilinçli kullanma düzeyleri ilişkisi	1	T27
Finansal okuryazarlık düzeyleri- matematik başarıları ilişkisi	1	T28

Tablo 4'e göre, lisansüstü tezlerde yer alan eğitimde finansal okuryazarlık araştırmalarının amaçları incelendiğinde, en çok finansal okuryazarlık düzeyini belirlemeye ($f=5$) ve program/ders kitabını incelemeye ($f=5$) yönelik araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Ayrıca, matematiksel modelleme-f finansal okuryazarlık ilişkisi, finansal okuryazarlığın başarıya etkisi, program geliştirme, tutum ve davranışa etkisi, finansal okuryazarlık düzeyleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri ilişkisi, finansal okuryazarlığın değişkenlere göre incelenmesi ve yöntem kullanımı gibi konular da bu kapsamda ele alınmış olup, bu tür çalışmaların sayısı ($f=2$) olarak belirlenmiştir. Eğitimde finansal okuryazarlık alanında en az yer verilen konular ($f=1$) arasında ise ekonomi eğitiminin finansal okuryazarlığa etkisini belirlemek, finansal okuryazarlık ve öğretimi, finansal okuryazarlık düzeylerini karşılaştırmak, sosyal bilgilerin finansal okuryazarlık yeterliliğine etkisi, finansal okuryazarlık düzeyleri ile kantini bilinçli kullanma düzeyleri ilişkisi, finansal okuryazarlık düzeyleri ile matematik başarıları ilişkisi gibi konular yer almaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada, eğitimde finansal okuryazarlık üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda, bu tezlerin genel eğilimleri belirlenmiş ve finansal okuryazarlık alanındaki araştırma durumuna dair önemli bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular, gelecekte yapılacak araştırmalara yön gösterecek nitelikte olup, özellikle bu alanda daha derinlemesine ve uygulamaya dayalı çalışmaların yapılmasının önemini ortaya koymaktadır. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerden elde edilen sonuçlar, eğitimde finansal okuryazarlık alanında yapılan tezlerin büyük bir kısmının yüksek lisans düzeyinde gerçekleştirildiğini ortaya koymuştur. Bu bulgu, finansal okuryazarlık ve eğitimle ilgili konulara yüksek lisans düzeyinde daha fazla ilgi gösterildiğini göstermektedir. Yüksek lisans programlarının genellikle daha fazla kontenjana sahip olması, doktora programlarının sayısının sınırlı olması ve akademik kadroların yoğunluğu gibi faktörler, bu eğilimi etkileyen olası etkenler arasında değerlendirilebilir. Ayrıca, bazı üniversitelerde doktora programlarının bulunmaması, bu alandaki tezlerin çoğunlukla yüksek lisans düzeyinde yazılmasına neden olmuş olabilir.

Araştırma bulguları eğitimde finansal okuryazarlık konusuna yönelik lisansüstü tezlerin 2016-2024 yılları arasında gerçekleştirildiğini ve bu tezlerin yıllara göre dengeli bir dağılım göstermediğini ortaya koymuştur. Özellikle 2019, 2020, 2023 ve 2024 yıllarında yapılan tezlerin sayısında belirgin bir artış olduğu tespit edilmiştir. 2019 yılından itibaren finansal okuryazarlıkla ilgili tez sayısındaki artışın, 2018'de güncellenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda bulunan okuryazarlık becerilerine verilen önemin artmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu durum, Sağlamgöncü'nün (2023) çalışmasında elde edilen bulgularla da desteklenmektedir. Elde edilen sonuçlar, eğitimde finansal okuryazarlık alanındaki akademik ilgide son yıllarda önemli bir yükseliş yaşandığını göstermektedir. Lisansüstü tezlerin yapıldığı üniversiteler değerlendirildiğinde, en fazla Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde bu alanda araştırma yapıldığı görülmüştür. Toplamda 22 üniversitenin eğitimde finansal okuryazarlık konulu lisansüstü çalışmalara katkı sağladığı belirlenmiştir. Bu üniversitelerde doktora ile yüksek lisans programlarının bulunması, ayrıca zengin bir öğretim kadrosuna sahip olunması, ilgili alanda daha fazla tez yazılmasında etkili faktörler olarak değerlendirilebilir. Nitekim Sarıgül'ün (2020) araştırması da bu bulguları desteklemekte; finansal okuryazarlık konusuyla ilgili en fazla tez yazılan üniversiteler arasında Sakarya Üniversitesi'nin de yer aldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, belirli üniversitelerin akademik altyapısının ve

araştırma kültürünün, ilgili alandaki çalışmaları destekleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Eğitimde finansal okuryazarlık alanında yapılan lisansüstü tezler bilim dalları açısından ele alındığında, en fazla çalışmanın Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı'nda gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu bulgu, finansal okuryazarlık kavramının 2018 yılında yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda temel beceriler arasında bulunmasıyla ilişkilendirilebilir. Programda finansal okuryazarlığın önemli bir beceri olarak vurgulanması, bu alanı araştırmaya yönelik akademik ilgiyi artırmış ve söz konusu bilim dalında yapılan tez sayısının diğer anabilim dallarına kıyasla daha fazla olmasına katkı sağlamıştır.

2016-2024 yılları arasında eğitimde finansal okuryazarlık alanında gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin yöntem türleri incelendiğinde, karma ve nitel yöntemlerin eşit sayıda kullanıldığı, ancak en fazla nicel yöntemlerin tercih edildiği görülmüştür. Türkiye'de okuryazarlık alanında yapılan araştırmaların genel eğilimi incelendiğinde de benzer bir durum söz konusudur. Sarıgül (2020), Güleç ve Hüdavendigar (2020), Şakiroğlu (2021), Erdem (2018), Mete (2020) ve Sağlamgöncü (2023) gibi çalışmalar, araştırmacıların büyük ölçüde nicel yöntemleri tercih ettiğini ortaya koymuştur. Öte yandan, Arık ve Türkmen'in (2009) belirttiği üzere, nitel yöntemlerin araştırma sürecinde daha fazla zaman ve emek gerektirmesi, araştırmacıların bu yöntemi daha az tercih etmelerine neden olmaktadır. Bu bulgular, eğitimde finansal okuryazarlık alanında yapılan lisansüstü tezlerin yöntem tercihlerinin genel akademik eğilimlerle paralellik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Lisansüstü tezlerde en yaygın olarak kullanılan araştırma desenlerinin tarama modeli, deneysel ve ilişkisel tarama olduğu belirlenmiştir. Sağlamgöncü'nün (2023) Sosyal Bilgiler eğitimi alanında yürüttüğü çalışmanın bulguları da okuryazarlık konulu tezlerde nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiğini ve en çok tarama modelinin kullanıldığını desteklemektedir. Ancak incelenen bazı tezlerde araştırma deseninin açıkça belirtilmediği görülmüştür. Oysa bir çalışmada araştırma desenine yer verilmemesi, araştırmanın yöntemsel şeffaflığını azaltmakta ve bulguların yorumlanabilirliğini sınırlamaktadır (Başol, 2008; Sağlamgöncü, 2023).

Araştırmalarda incelenen veri kaynakları; öğretmen adayları, ilkokul öğrencileri, ortaokul öğrencileri, lise öğrencileri, ders kitapları ve öğretim programları şeklinde kategorize edilmiştir. Elde edilen bulgular, en fazla çalışmanın ortaokul öğrencileri ile gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır. Bu durumun, finansal okuryazarlığın eğitim bağlamında özellikle sosyal bilgiler ve matematik dersleriyle ilişkilendirilmesi ve bu derslerin 5., 6. ve 7. sınıflarda yoğun olarak işlenmesiyle bağlantılı olduğu düşünülebilir. Öte yandan, ilkokul düzeyinde daha az sayıda araştırma yapılmış olması, Sosyal Bilgiler dersinin yalnızca 4. sınıf seviyesinde yer almasının bir etkisi olarak değerlendirilebilir. Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre, lisansüstü tezlerde en sık başarı testleri ile çeşitli ölçeklerin tercih edildiği, en az ise karne notlarının kullanıldığı belirlenmiştir. Eğitim alanında başarı testlerinin daha fazla tercih edilmesinin nedeni, bu tür araçların bireylerin belirli bir bilgi alanındaki düzeylerini nesnel bir biçimde değerlendirme imkânı sunmasıdır. Başarı testleri, öğrencilerin öğrenme düzeylerini doğrudan ölçerek, eğitim süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek açısından önemli bir araçtır ve özel bir yapıya sahiptir. Karne notları ise daha subjektif değerlendirmelere dayanan, genellikle öğrencinin genel performansını yansıtan ve farklı bileşenleri içeren daha kapsamlı bir değerlendirme aracı olarak görülmekte olup akademik araştırmalarda daha az tercih edilmektedir.

Lisansüstü tezlerde kullanılan veri analiz yöntemleri incelendiğinde, bu çalışmalarda özellikle ANOVA ve t-testinin tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Nicel verilerin kullanıldığı

araştırmalarda, ANOVA ve t-testinin tercih edilmesinin nedeni, bu yöntemlerin yüksek güvenilirlik sağlamasıdır. Ayrıca, finansal okuryazarlık düzeyini belirlemeye yönelik yapılan araştırmalarda, bu tür testlerin işlevsel ve uygun olması da önemli bir etkidir. Bu bulgu, alanyazındaki Sarıgül (2020) ve Demirez (2023) tarafından yapılan çalışmalarda da doğrulanmaktadır. Her iki araştırmacı da benzer türdeki araştırmalarda fark testinin yaygın şekilde kullanıldığını belirtmiştir. 2016-2024 yılları arasında eğitimde finansal okuryazarlık alanına yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin önemli bir bölümünün, finansal okuryazarlık düzeyini belirlemeye ve program/ders kitabını incelemeye yönelik olduğu görülmüştür. Bu durum, eğitimde finansal okuryazarlık konusundaki araştırmaların genellikle bilgi edinme düzeyine odaklandığını göstermektedir. Ancak, öğrencilere okuryazarlık becerilerini kazandırmak için öğretme-öğrenme süreçlerine dayalı uygulamalı çalışmaların da gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu noktada, etkili okuryazarlık uygulamalarının geliştirilmesi amacıyla eylem çalışmalarının yapılması önemli bir ihtiyaçtır. Sağlamgöncü (2023), bu tür araştırmaların, finansal okuryazarlık alanındaki eğitim uygulamalarının etkinliğini artırmada önemli bir rol oynayabileceğini vurgulamaktadır. Çalışmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

- Finansal okuryazarlık konulu tezlerin sayısı artmaktadır; ancak bu artış genellikle yüksek lisans düzeyindedir. Doktora düzeyinde de tezlerde bu konuya yönelik çalışmaların teşvik edilmesi önerilmektedir.
- Araştırmalar çoğunlukla düzey belirlemeye yöneliktir. Uygulamaya dayalı çalışmalara ağırlık verilmelidir.
- Öğretmenler için öğretim stratejileri, öğrenciler için uygulamalı programlar geliştirmek amacıyla eylem araştırmaları yapılmalıdır.
- Araştırmalar genellikle nicel yöntemlerle yürütülmüştür. Nitel ve karma yöntemlere de yer verilerek konu daha kapsamlı incelenebilir.
- Çoğu çalışma ortaokul öğrencileriyle yapılmıştır. İlkokul düzeyine yönelik çalışmalar artırılmalıdır.
- Finansal okuryazarlıkla ilgili ulusal araştırmalar artmaktadır. Farklı ülkelerle karşılaştırmalı çalışmalar yapılmalıdır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Her bir araştırmacının çalışmaya olan katkı oranı eşittir.

Çatışma Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çatışma durumu yoktur.

KAYNAKÇA

- Adalar, H. & Ata, B. (2021). Alanla ilişkilendirilmiş finansal okuryazarlık eğitimi modelinin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının finansal okuryazarlıkları ve finansal tutumlarına etkisi. *Journal of History School*, 52, 2266-2304. <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.50765>
- Arık, R. S., & Türkmen, M. (2009). Eğitim bilimleri alanında yayımlanan bilimsel dergilerde yer alan makalelerin incelenmesi. *I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Ay, T. S., & Yavuz, Ü. (2016). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde okuryazarlık becerilerini kazandırmaya yönelik gerçekleştirdikleri uygulamalar. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 6(2), 31-63.
- Bağcı, H., & Arabacı, S. M. (2019). Finansal okuryazarlık düzeyinin ve finansal okuryazarlığı etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Business & Management Studies: An International Journal*, 7(3), 68-88. <https://doi.org/10.15295/bmij.v7i3.1232>
- Başol, G. (2008). Bilimsel araştırma süreci ve yöntem. Kılıç, O. ve Cinoğlu, M. (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri* (s.113-143) içinde, İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Çelikten, L. (2020). *Marmara finansal okuryazarlık programı'nın geliştirilmesi ve ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerine etkisinin incelenmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Çetin, E., & Kızılaslan, A. T. (2024). Dijital okuryazarlığın finansal okuryazarlığa etkisi. *Econder Uluslararası Akademik Dergi*, 8(2), 210-227.
- Demirez, D. (2023). Finansal okuryazarlık: Lisansüstü tezlerin içerik analizi (2010-2022). *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 151-168.
- Dolaşık, G. (2024). *Z kuşağı öğrencilerinin finansal okuryazarlık yeterliliklerine ilişkin bir araştırma: Karaman ili örneği* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Er, F., Temizel, F., Özdemir, A., & Sönmez, H. (2014). Lisans eğitim programlarının finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin araştırılması: Türkiye örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 113-125. <https://doi.org/10.18037/ausbd.00957>
- Er, T. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının finansal okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.
- Erdem, C. (2018). Medya okuryazarlığı araştırmalarında eğilimler: Lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(4), 693-717. <https://doi.org/10.30831/akukeg.390260>
- Ertem, İ. S. (2014). Okuma yazma öğretiminde teknolojinin rolü: gelişmeler, yaklaşımlar, sorunlar ve yeni okuryazarlık. *Okuma Yazma Eğitimi ve Teknoloji*, 1-16.
- European Comission (2007). "Survey of Financial Literacy Schemes in the EU", http://ec.europa.eu/internal_market/financeservicesretail/capability/index_en.htm#maincontentSec2
- Fisch, J. E., Lusardi, A., & Hasler, A. (2019). Defined contribution plans and the challenge of financial illiteracy. *Cornell Law Review*, 105, 741-796.
- Fo-der (2025). <https://www.fo-der.org/> adresinden 16.05.2025 tarihinde alınmıştır.
- Gök, N., Yıldırım, T., Gök, S., & Yıldırım, K. (2024). Çocuklara yönelik finansal okuryazarlık farkındalık programının çocukların finansal okuryazarlık düzeylerine etkisi. *Ahi Evran*

- Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(3), 674-689. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.1512509>
- Göktaş, B., & Erdem, R. (2006), Sağlık yönetimi alanında yapılan tezlerin profili. *Fırat Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(1), 53-63.
- Güleç, S., & Hüdavendigar, M. N. (2020). Sosyal bilgiler eğitimi alanında okuryazarlık becerisi başlığında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayısı, 24-36.
- Güvenç, H. (2017). Öğretim programlarında finansal okuryazarlık. *İlköğretim Online*, 16(3), 935-948. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2017.330233>
- Hastings, J. S., Madrian, B. C., & Skimmyhorn, W. L. (2013). Financial literacy, financial education, and economic outcomes. *Annual Review of Economics*, 5(1), 347-373.
- Holzmann, R. (2010). Bringing financial literacy and education to low and middle income countries: the need to review, adjust and extend current wisdom. World Bank Social Protection Discussion, <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/27828>
- Jayaraman, J. D., & Jambunathan, S. (2018). Financial literacy among high school students: Evidence from India. *Citizenship, Social and Economics Education*, 17(3), 168-187.
- Keller, K., LeBeau, C., Malafi, E., & Spackman, A. (2015). Meeting the need for library-based financial literacy education. *Reference and User Services Quarterly*, 54(3), 47-51.
- Kul, B., Özoğlu, M., & Sarıca, Ö. (2023). Türkiye’de finansal okuryazarlık: Ortaöğretim kademesindeki öğretim programlarının finansal okuryazarlık açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 52(1), 137-172. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1309148>
- Kuşçu, F. N., & Yılmaz, F. Ö. (2022). Finansal okuryazarlığın girişimcilik üzerine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 55-81. <https://doi.org/10.52736/ubeyad.1137949>
- Mete, G. (2020). Türkiye’de okuryazarlık: Lisansüstü tezlerin içerik analizi, *The Journal of Social Sciences*, 7(46), 194-206. <https://doi.org/10.29228/SOBIDER.40214>
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı. Ankara. Erişim adresi: <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif modeli okuryazarlık becerileri. Ankara. Erişim adresi: <https://tymm.meb.gov.tr/beceriler/okuryazarlik-becerileri>
- Morgan, P. J., & Trinh, L. Q. (2019a). Determinants and impacts of financial literacy in the Lao PDR (ADB Working Papers Series, No. 928). Tokyo, Japan: Asian Development Bank Institute. <https://www.adb.org/publications/determinants-and-impacts-financial-literacy-lao-pdr>
- Ping, L. (2014). APEC guidebook on financial and economic literacy in basic education. Asia-Pacific Economic Cooperation Secretariat Human Resources Development Working Group.

- Sağlamgöncü, A. (2023). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Okuryazarlık: Lisansüstü Eğitimde Gerçekleştirilen Okuryazarlık Araştırmaları. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 253-276. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1160115>
- Sarıgül H., (2020). Türkiye’de finansal okuryazarlık alanında yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 10(1), 153-165. <https://doi.org/10.5961/jhes.2020.377>
- Solmaz, E. B. (2025). *Avustralya ve Kanada’nın finansal okuryazarlık öğretim programlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa.
- Şakiroğlu, Y. (2021). Görsel okuma/görsel sunu ve görsel okuryazarlık becerileriyle ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların analizi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 103-119. <https://doi.org/10.48066/kusob.935691>
- Taş, Ö. T. (2019). *TR83 bölgesindeki üniversitelerin iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin karşılaştırması* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Uzun, Y., & Çelik, G. (2020). Akademisyenlerin okuryazarlık algısındaki değişimler, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(22), 1134-1156.
- Ünlüer, G. (2023). Sosyal bilgiler dersinde finansal okuryazarlık becerisinin etkinlikler yoluyla kazandırılmasına ilişkin eylem araştırması. *International Journal of Humanities and Education (IJHE)*, 7(15), 277-303.
- Van Rooij, M.C.J., Lusardi, A., & Alessie, R. (2011). Financial literacy and stock market participation. *Journal of Financial Economics*, 101(2), 449-472.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.